

IZHODIŠČA ZA PRIPRAVO REGIONALNEGA PROSTORSKEGA PLANA ZA SEVERNO PRIMORSKO (GORIŠKO) RAZVOJNO REGIJO

Junij, 2025

1. Uvod

Svet Severno Primorske (Goriške) razvojne regije sprejema ta izhodišča za pripravo regionalnega prostorskega plana s strateškimi usmeritvami in poudarki. Strateške usmeritve so pripravljene zaradi potrebe po skladnem regionalnem razvoju regije in tem usmeritvam mora slediti tudi regionalni prostorski plan in postopki pri pripravi le tega. Prav urejanje prostora na regionalni ravni je ključnega pomena za skladen regionalni in uravnotežen prostorski razvoj države. Instrument prostorskega načrtovanja na regionalni ravni je regionalni prostorski plan (v nadaljevanju RPP), prostorski strateški akt, s katerim se država in občine na podlagi Strategije prostorskega razvoja Slovenije, njenih akcijskih programov, drugih razvojnih aktov države in razvojnih ciljev EU dogovorijo in uskladijo o prostorskem razvoju posamezne razvojne regije in določijo bistvene razvojne priložnosti in usmeritve za občinske prostorske akte.

S pripravo RPP se uresničuje načelo usklajevanja interesov in sodelovanja državne in občinske ravni na območju posamezne razvojne regije. V okviru priprave RPP se morajo država (resorji) in občine dogovoriti in uskladiti zasnove prostorskih ureditev na območju posamezne razvojne regije, dogovorjene rešitve pa morajo upoštevati pri nadaljnjem načrtovanju in pri izvedbi načrtovanih prostorskih ureditev. Občine se morajo dogovoriti glede zasnov posameznih ureditev lokalnega pomena, ki segajo na območje več občin ali vplivajo na razvoj več občin (kot so prednostna razvojna območja za stanovanjsko oskrbo, večja nakupovalna središča, infrastrukturna vozlišča in prostorske ureditve, namenjene urejanju skupnega javnega potniškega prometa, zelene infrastrukture, območja za objekte družbene infrastrukture in prostorske ureditve, ki so neposredno namenjene opravljanju lokalnih gospodarskih javnih služb s področja varstva okolja) državni resorji pa morajo uskladiti zasnove prostorskih ureditev državnega pomena.

2. Razlogi za pripravo

Državni zbor Republike Slovenije je 9. decembra 2021 sprejel Zakon o urejanju prostora (Uradni list RS, št. 199/21, 18/23 – ZDU-10, 78/23 – ZUNPEOVE, 95/23 – ZIUOPZP in 23/24, ZUreP-3), ki določa cilje, načela in pravila urejanja prostora. Med prostorskimi strateškimi akti opredeljuje regionalni prostorski plan, s katerim želimo na podlagi enotne uporabe razpoložljivih podatkov o prostoru na območju razvojne regije spodbuditi načrtovanje trajnostnega in racionalnega razvoja. Zaradi odsotnosti izvajanja lokalne samouprave na ravni regij, se le-to opira na sistemske rešitve politike skladnega regionalnega razvoja države. V Sloveniji obstaja skladno s predpisi, ki urejajo skladen regionalni razvoj, 12 razvojnih regij, ki so funkcionalne ozemeljske celote in prostorsko praviloma sovpadajo s statističnimi regijami. RPP velja za prostorski strateški akt, pripravljen na ravni razvojne regije. Je podlaga za pripravo regionalnega razvojnega programa. Je tudi podlaga za izvedbo postopka državnega prostorskega načrtovanja, saj se v njih uskladijo zasnove prostorskih ureditev državnega pomena.

3. Elementi priprave

3.1. Območje priprave

Regionalni prostorski plan se pripravi za območje Severno Primorske (Goriške) razvojne regije, katere obseg določa Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (Uradni list RS, št. 20/11, 57/12, 46/16 in 18/23 – ZDU-1O; v nadaljnjem besedilu ZSRR-2) in obsega 13 občin: Ajdovščina, Bovec, Brda, Cerklje, Idrija, Kanal ob Soči, Kobarid, Miren-Kostanjevica, Mestna občina Nova Gorica, Renče-Vogrsko, Šempeter-Vrtojba, Tolmin in Vipava.

3.2. Cilji priprave

Cilj priprave RPP je zagotoviti celovito in usklajeno načrtovanje prostora, ki bo omogočilo trajnostni razvoj, izboljšanje kakovosti življenja prebivalcev ter učinkovito rabo prostora in virov, hkrati pa doseči boljšo povezanost prostorskega planiranja med lokalno in državno ravno ter izboljšati načrtovanje in upravljanje prostora na regionalni ravni.

Vizija RPP je, da s prostorskega vidika ovrednoti in zagotovi usmeritve za trajnostni razvoj dejavnosti, ki so v regiji prisotne, ali imajo potencial za razvoj. Regija bo v rabi prostora ustvarjala sinergijske učinke ter se izogibala večjim konfliktom, ki bi lahko ogrozili kakovosten bivalni prostor za vse prebivalce regije in življenjska okolja drugih vrst.

Sprejet RPP bo osnova za nadaljnje podrobnejše prostorsko načrtovanje tako prostorskih ureditev državnega kot tudi lokalnega pomena.

3.3. Zakonodajni okvir

Priprava RPP bo potekala v skladu z določbami Zakona o urejanju prostora (ZUreP-3, Uradni list RS, št. 199/21, 18/23 – ZDU-1O, 78/23 – ZUNPEOVE, 95/23 – ZIUOPZP in 23/24), ki urejajo postopek priprave regionalnega prostorskega plana (78. člen ZUreP-3), pri tem pa se upoštevajo še nekatere posebnosti, ki izhajajo iz ugotovitev in priporočil [Pilotnega projekta za implementacijo prostorske in gradbene zakonodaje Ministrstva za naravne vire in prostor](#) ter [Navodil za vsebino, obliko in način priprave regionalnega prostorskega plana \(Urbanistični inštitut Republike Slovenije, september 2023\)](#).

RPP skladno z določbami 5. odstavka 78. člena ZUreP-3, sprejme razvojni svet regije po predhodni potrditvi vlade in sveta regije.

4. Opis obstoječega stanja

Severno Primorska (Goriška) razvojna regija je del kohezijske regije Zahodna Slovenija in obsega 2.325 km², kar predstavlja 11,5 % površine Slovenije. Sestavljena je iz 13 občin, regija pa se ponaša z izrazito obmejno lego, saj na zahodu v celoti meji na Italijo. Geografska razgibanost, zlasti na Tolminskem in Idrijsko-Cerkljanskem, vpliva na

poselitev, ki je v regiji redkejša. Leta 2022 je v Severno Primorski (Goriški) razvojni regiji živel 118.202 prebivalcev, kar predstavlja približno 6% slovenskega prebivalstva. Gostota poselitve je 50,8 preb./km², kar je približno polovica slovenskega povprečja. Najgosteje poseljeno območje je Nova Gorica, kjer gostota poselitve dosega 3.720 preb./km².

Regija obsega območje Julijskih Alp, porečje reke Soče z Idrijco in Vipavo ter Vipavsko dolino. Na območju regije, v njenem severnem delu, leži edini nacionalni park v Sloveniji, to je Triglavski narodni park (v nadaljevanju TNP), ki sega tudi na območje Gorenjske regije.

Razdeljena je na 4 subregije: Zgornje Posočje, Idrijsko-Cerkljansko subregijo, Goriško subregijo in zgornjo Vipavsko dolino ter vključuje 13 občin: Ajdovščina, Bovec, Brda, Cerklje, Idrija, Kanal ob Soči, Kobarid, Miren-Kostanjevica, Nova Gorica, Renče-Vogrsko, Šempeter-Vrtojba, Tolmin in Vipava¹.

Gospodarstvo regije prispeva 5 % k BDP-ju Slovenije, pri čemer izstopajo industrija, kmetijstvo, turizem in storitve. Kljub temeljni gospodarski razvitosti pa se Severno Primorska (Goriška) razvojna regija sooča z izzivi, kot so odseljavanje in opuščanje primarnih dejavnosti, predvsem v hribovitih območjih. Prometna dostopnost regije je, kljub njenemu geostrateškemu položaju, predvsem v severozahodnem delu regije slaba. Glavna prometna povezava, cesta Razdrto–Vrtojba, zagotavlja osnovno povezljivost z drugimi deli Slovenije in Italije, vendar razvojna potreba po nadgradnji ostaja neizkoriščena. Za gospodarski razvoj in ohranjanje poselitve severnega dela regije je izrednega pomena 4. razvojna os, ki povezuje Škofjo Loko, Cerklje, Želin ter krak Logatec–Idrija–Želin–Tolmin–Robič. Ključne so tudi povezave, ki omogočajo dostop Zgornjega Posočja do drugih delov regije. Glede na vlogo prometnega omrežja – zagotavljanja prometne dostopnosti in podpore gospodarskemu razvoju regije so tako povezave vzhod–zahod kot sever–jug - izrazito pomanjkljivo prometno razvite.

Gozdovi pokrivajo 67,4 % ozemlja regije, kar jo uvršča med najbolj gozdnate regije v Sloveniji. V regiji se nahajajo številna varovana območja, vključno z območji Nature 2000 in ekološko pomembnimi območji, ki prispevajo k njenemu biotskemu bogastvu.

5. Izhodišča razvojnih in varstvenih potreb v regiji

5.1. Mesta in druga urbana naselja in morebitna druga naselja, ki so pomembna za razvoj regije

Regijsko središče Nova Gorica je edino mesto v Severno Primorski (Goriški) razvojni regiji, ki ima skupaj z naselji Solkan, Kromberk, Pristava, Ajševica, Rožna Dolina, Loke in Stara Gora status središča druge ravni. Navedeno območje, skupaj z območjem občine Šempeter-Vrtojba in Gorice v Italiji, tvori čezmejno urbano območje. Na podlagi Strategije

¹ Regionalni razvojni program Severne Primorske (Goriške) razvojne regije 2021–2027, 21. 06. 2022

prostorskega razvoja Slovenije (SPRS 2050) je za Novo Gorico določeno, da se razvija kot močno gospodarsko, izobraževalno-raziskovalno in kulturno središče na zahodni meji Slovenije. Namen tega razvoja je omogočiti mestu enakovredno sodelovanje s čezmejnimi območji v Italiji ter okrepiti njegov pomen kot regionalnega prometnega vozlišča. Kljub svoji strateški legi ob meji pa Nova Gorica v SPRS 2050 ni prepoznana kot mesto širšega mednarodnega pomena.

Središči tretje ravni sta Tolmin in Idrija. Tako Tolmin kot Idrija predstavljata pomembni mestni središči Severno Primorske (Goriške) razvojne regije. Tolmin predstavlja središče Zgornjega Posočja, ki ga povezuje z ostalo regijo. Zaradi naravnih pogojev se je v Tolminu razvilo predvsem živinorejstvo, katerega produkt je vrhunski planinski sir. Po drugi svetovni vojni so se v Tolminu razvili industrijski obrati in obrti. V Tolminu se kot strateške razvojne panoge ohranja podjetništvo, industrijo, kmetijstvo in storitveni sektor, kar izhaja iz vloge subregijskega upravnega središča. Turizem je glavna panoga na bovškem in deloma kobariškem, medtem ko ima na tolminskem spremljajočo vlogo. Idrija je pomembna za regijo zaradi svoje bogate industrijske dediščine in strateške lege. Zgodovinsko je znana po rudarstvu (pridobivanje živega srebra), danes pa mesto združuje različne gospodarske dejavnosti, kot so turizem in industrijska dejavnost.

Ajdovščina je drugo največje mesto po številu prebivalcev, pomembno gospodarsko središče in edino mesto IV. ravni v regiji. Gospodarstvo občine temelji na industriji, tehnologiji, kmetijstvu in turizmu. Občina je prepoznavna po živilsko predelovalni, kovinski, biotehnološki in letalski industriji, ki pomembno prispeva k lokalnemu in regijskemu razvoju.

Ostala središčna naselja občin kot tudi druga naselja z vzpostavljenimi servisnimi storitvami splošnega pomena, so pomembna za skladen razvoj regije in za zagotavljanje kvalitete življenja prebivalcev in razvoj območja.

Tabela 1: Število prebivalcev po občinskih središčih (Vir podatkov: SiStat, 2024).

Občinska središča	Število prebivalcev leta 2024
Ajdovščina	7072
Ajševica*	280
Bovec	1554
Cerkno	1374
Dobrovo	331
Idrija	5793
Kanal	1045
Kobarid	1071
Kromberk*	2033
Loke*	303
Miren	1505
Nova Gorica*	13043
Pristava*	378

Renče	2045
Rožna Dolina*	299
Solkan*	3178
Stara Gora	199
Šempeter pri Gorici	3634
Tolmin	3196
Vipava	2099
Vrtojba	2633

**Naselja, sestavni del občinskega in regijskega središča Nova Gorica.*

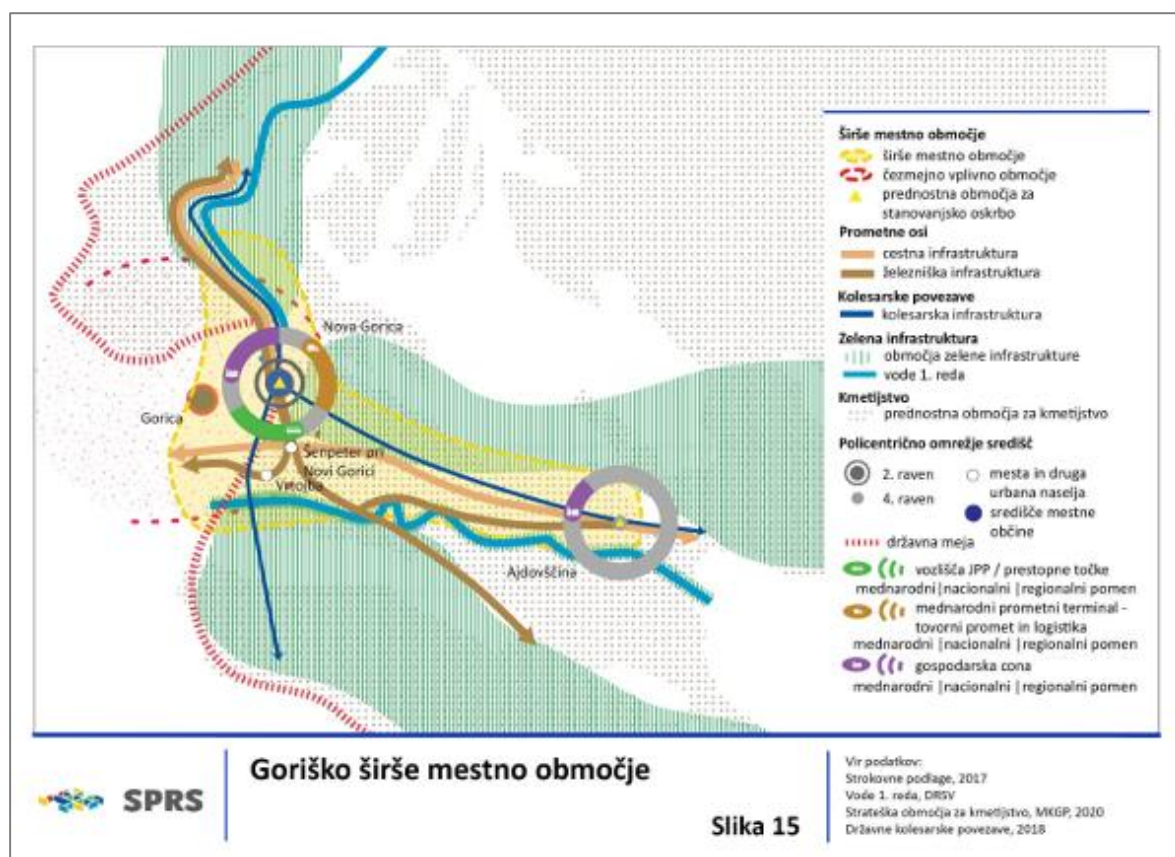
IZZIV: Določiti in preveriti vlogo naselij, ki so pomembna za razvoj regije

Opredeliti je potrebno vlogo regionalno pomembnih naselij in drugih naselij pomembnih za razvoj regije. Potrebno je prepoznati vlogo središč, kot tudi drugih urbanih naselij, ki prispevajo k policentričnemu razvoju regije v odnosu do policentričnega sistema države in čezmejnemu značaju regije ter poskrbeti za obstoj poseljenosti podeželja, še posebej hribovskih, šibko dostopnih območij, v skladu s strategijo SPRS.

5.2. Širše mestno območje – ŠMO

Goriško širše mestno območje vključuje Novo Gorico s stičnimi naselji, Šempetrom pri Gorici in Vrtojbo ter Ajdovščino ter območje ob hitri cesti (tudi del območja Občine Renče-Vogrsko). Ker širše mestno območje zaznamujejo intenzivni urbani tokovi ter izrazite delovne in druge migracije, so pritiski na prostor veliki. Regijsko središče Nova Gorica se razvija kot upravno, storitveno, kulturno in izobraževalno središče ter čezmejno inovacijsko središče, ki zagotavlja dostopnost storitev v velikem gravitacijskem zaledju severne Primorske ter z močno vlogo v čezmejnem prostoru, kjer skupaj z Gorico tvori urbano območje s 70.000 prebivalci. Ajdovščina se razvija kot raziskovalno, izobraževalno, gospodarsko, kulturno in upravno središče Vipavske doline. V čezmejnem urbanem območju Nove Gorice in Gorice se zagotavlja enakovredna in konkurenčna vloga Nove Gorice in njenih funkcij obenem pa čezmejno urbano območje Nove Gorice in Gorice skupaj z Ronki in Tržičem ter Ajdovščino tvori čezmejno širše mestno območje. Razvoj območja vključuje izboljšanje prometne in javne infrastrukture, zlasti v povezavi z Ajdovščino in spodnjo Vipavsko dolino. Poudarjeno je tudi sodelovanje s slovensko manjšino v goriški pokrajini za reševanje prostorskih izzivov. Namen je oblikovanje simetričnega in učinkovitega čezmejnega urbanega območja.

Slika 1: Goriško ŠMO (Vir: SPRS 2050).

IZZIV: Opredelitev obsega območja ŠMO

Prek strokovne podlage (Urbanistična zasnova) se definira ŠMO in čezmejno širše mestno območje in se ob podpori sodelovanja ter koordinaciji države opredeli njegove funkcije.

5.3. Zasnova omrežij družbene infrastrukture

Dostopnost do družbene infrastrukture² (osnovna zdravstvena in izobraževalna) je nezadostna glede na obstoječe omrežje naselij in njihovo vlogo. Še posebno slabo so z družbeno infrastrukturo opremljena naselja v oddaljenih in hribovitih delih v regiji. Zato je pomembno, da se določijo pomembna naselja za ohranitev poseljenosti regije in ta območja oz. naselja tudi krepijo z družbeno infrastrukturo in storitvami splošnega pomena. Za izboljšanje dostopnosti bi bilo potrebno okrepiti povezanost oddaljenih območij s središči in vzpostaviti dodatne točke javnih storitev ali mobilne enote, kar bi zagotovilo enakomernejšo dostopnost do ključne infrastrukture po celotni regiji.

² Družbena infrastruktura so prostorske ureditve namenjene izvajanju dejavnosti splošnega pomena, s katerimi se zagotavljajo dobrine, ki so v javnem interesu na področju vzgoje in izobraževanja, znanosti, športa, zdravstva, socialnega varstva, kulture ter drugih dejavnosti splošnega in splošno gospodarskega pomena, ki so kot take določene z zakonom ali odlokom lokalne skupnosti (Zakon o urejanju prostora, ZUreP-3).

Predpogoj za prej navedeno je zagotavljanje močne mreže družbene infrastrukture v regionalnem središču in subregionalnih središčih tudi v podporo gospodarskemu razvoju regije.

IZZIV: Primerna razporejenost funkcij z načrtovanim decentraliziranim omrežjem naselij države in regije

Enakomerna razporeditev funkcij skladno s predlaganim načrtovanim rangom naselij regije in s tem povezan prenos služb državne javne uprave, zavodov, agencij, mednarodnih izpostav itd. na regijo z namenom krepitve regijskega središča in subregionalnih centrov³. Trenutno je regijsko središče v primerjavi z drugimi regijskimi središči funkcijsko in infrastrukturno podhranjeno, enako velja za subregionalna središča in druga naselja (občinska središča).

IZZIV: Izboljšati dostopnost do storitev družbene infrastrukture

Zagotoviti dostopnost do družbene infrastrukture v skladu s predlaganim načrtovanim omrežjem naselij in njihovo vlogo, pri čemer je treba posebno pozornost nameniti oddaljenim in hribovitim predelom regije.

5.4. Zasnova omrežij gospodarske javne infrastrukture

Severno Primorska (Goriška) razvojna regija je bogata z vodnimi viri. Med obsežnejšimi je vodonosnik Banjško-Trnovske planote in Nanosa, ki zagotavlja oskrbo s pitno vodo preko vodovodnih sistemov Mrzlek in Hubelj preko polovice prebivalcev regije ter preko mednarodnih sporazumov tudi prebivalcem v Italiji. Pomembno vlogo imajo tudi drugi vodni viri na območju regije, kar regiji daje izreden pomen zaradi obilja ključne naravne dobrine – vode. V regiji so tudi vodni viri, ki so ključni za oskrbo hribovitih in odročnejših delov regije, obenem pa njihovo upravljanje predstavlja velik izziv za upravljavce. Potrebno je poudariti, da ti vodni viri niso ustrezno zavarovani s strani države.

Odvajanje in čiščenje odpadnih voda poteka preko kanalizacijskih sistemov s čistilnimi napravami, ki pokrivajo večino naselij v regiji. Kljub investicijam v infrastrukturo še vedno obstajajo območja z nepopolno pokritostjo, predvsem v hribovitih naseljih. Za zaščito okolja je priporočljivo graditi manjše čistilne naprave za lokalna območja, kjer še vedno obstaja tveganje onesnaženja vodotokov in podtalne vode.

Potrebna je preveritev celostnega pristopa k ravnanju z odpadki na ravni celotne regije, tako za komunalne odpadke (gospodinjstva, turizem), kot za industrijske odpadke.

Oskrba z električno energijo v regiji se izvaja prek prenosnega distribucijskega sistema električne energije. Celotno omrežje regije se na 110 kV nivoju napaja iz smeri obalno-kraške regije (RTP Divača). Znotraj Severno Primorske (Goriške) razvojne regije je

³ Cilj krepitve regionalnega in subregionalnih centrov je pridobitev funkcij, da postane Nova Gorica naselje I. ravni, Ajdovščina II. oz. III. ravni ter da, Idrija in Tolmin obdržita rang III. ravni.

vzpostavljena 110 kV zanka Nova Gorica-Ajdovščina-Idrija-Tolmin-HE na Soči-Nova Gorica. V delu je rekonstrukcija DV 2 X 110 kV na delu DV Gorica-Divača (Renče). Zgornja Soška dolina pa je napajana prek 20 kV omrežja. Skozi jugozahodni del regije poteka tudi 400 kV mednarodna daljnovodna povezava Divača–Sredipolje. Preko regije poteka tudi povezava 400 kV Okroglo-Avče-Divača.

Oskrba z zemeljskim plinom se v regiji izvaja preko integriranega prenosnega sistema R-34 od odcepa na M-3 do merilno regulacijske postaje MRP Ajdovščina in R-38 Kalce-Godovič. Distribucijsko omrežje obsega regijsko središče Nova Gorica s stičnimi naselji vse do Anhovega, Ajdovščino in Idrijo. Glavna prenosna plinovodna povezava, ki povezuje Slovenijo z Italijo, poteka prav skozi to regijo. Na območju kompresorske postaje Ajdovščina je predviden odcep prenosnega plinovoda Ajdovščina – Lucija za oskrbo Južno Primorske regije s plinom (Uredba o državnem lokacijskem načrtu za prenosni plinovod M6 od Ajdovščine do Lucije (Uradni list RS, št. 88/12)).

V regiji so v nekaterih naseljih⁴ vzpostavljeni sistemi daljinskega ogrevanja, ponekod tudi kot mikro DOLB. Odjemalci toplote so tako fizične, kot tudi pravne osebe na območju mestnih naselji.

Severno Primorska (Goriška) razvojna regija ima potencialne za izrabo obnovljivih virov energije (OVE), zlasti v rabi energije vode⁵, sonca, vetra in lesa. Hidroenergija v regiji temelji na rekah Soči, Idriji in Vipavi in predstavlja glavni vir električne energije v regiji. Hidroelektrarne, kot so HE Doblar, Plave in Solkan, zagotavljajo pomemben prispevek k slovenski elektroenergetski mreži. Predvsem v predalpskem svetu obratujejo male HE, ki izpolnjujejo stroge zahteve tako glede vzpostavitve kot obratovanja. Črpalna elektrarna Avče zagotavlja ekonomično izrabo vodnega vira, systemske rezerve, regulacijo napetosti, kompenzacijo jalove energije, in tako izboljšuje obratovanje elektroenergetskega sistema. Ključni izzivi vključujejo usklajevanje proizvodnje električne energije z varstvom okolja, spremljanje vplivov na rečne ekosisteme ter usklajevanje hidroenergetskih projektov z rekreacijo in turizmom. Energija vetra ponuja potencial za nadaljnji razvoj, vendar zahteva skrbno presojo vplivov na okolje. Raba energije sonca v regiji pridobiva vse večji pomen, pri čemer je ključno spodbujanje postavitve sončnih elektrarn na obstoječe objekte in degradirana območja. V regiji ima vodikova energija velik potencial za spodbujanje prehoda na OVE, saj omogoča shranjevanje energije iz sončnih in vetrnih virov ter prispeva k razogljičenju prometa in industrije⁶. Pomembna je integracija vodikove ekonomije, ki omogoča učinkovitejšo izrabo nestanovitnih obnovljivih virov energije in izboljšuje stabilnost elektroenergetskega sistema. Za boljšo izrabo obnovljivih virov je ključna tudi posodobitev elektroenergetske infrastrukture, ki bo omogočala zanesljivejši prenos in učinkovitejše shranjevanje energije.

Vzporedno s tem je treba v energetske koncept vključiti tudi izrabo lesa, ki glede na obseg gozdov v regiji predstavlja osnovo za razvoj žagarske in lesno-predelovalne industrije.

⁴ Primer postavitve DOLB v naseljih: Nova Gorica, Ajdovščina, Tolmin, Kobarid, Bovec, Brda.

⁵ Vir: Projekt RE Slovenija: [Portal Energetika - Mapiranje potenciala & analiza ranljivosti](#), spleť feb. 2025

⁶ Vezano na projekt Severno-jadranska vodikova dolina (NAHV).

Razvoj te industrije omogoča ne le učinkovito rabo lokalnega lesa, temveč tudi krepitev lokalnega gospodarstva in delovnih mest v gozdarskem in lesnopredelovalnem sektorju.

Razvoj energetike v regiji naj se usmerja v skladu s smernicami in cilji Celovitega nacionalnega energetskega in podnebne načrta (NEPN), ki določa ključne ukrepe za zagotavljanje zanesljive, varne in konkurenčne oskrbe z energijo ter prehod v podnebno nevtralno družbo. Ključne razvojne prioritete regije tako vključujejo povečanje deleža obnovljivih virov energije (OVE) s tem, da se zagotavlja trajnostno upravljanje z naravnimi viri. Pomembno je tudi optimizirati rabo energije v vseh sektorjih, zlasti v prometu in industriji, z uvajanjem energetske učinkovitih tehnologij. Z upoštevanjem teh ukrepov bo Severno Primorska (Goriška) razvojna regija prispevala k prehodu v nizkoogljično družbo, zmanjšanju emisij toplogrednih plinov in večji energetske samozadostnosti, kar bo podprlo trajnostni razvoj in dolgoročno konkurenčnost regije.

Kljub strateški legi je regija slabo prometno povezana. Povezljivost je najslabša v severnem delu regije, kjer razgiban teren dodatno otežuje prometne povezave. Prometno infrastrukturo je potrebno na več odsekih modernizirati, prilagoditi na podnebne spremembe (protipoplavne ureditve, zaščita pred plazovi), vzpostaviti je potrebno krak 4. razvojne osi (Želin – Škofja Loka).

Prometna povezava Razdrto–Vrtojba na prometno razvojni osi V-Z (Ljubljana – Nova Gorica/ Gorica – Benetke) ima pomembno prometno, tranzitno in gospodarsko vlogo pri razvoju Severno Primorske (Goriške) razvojne regije in širše. Osrednja prometna os, ob kateri se nahaja čezmejno urbano območje z regijskim središčem Nova Gorica in Ajdovščino, povezuje dve državno pomembni cesti – Alpiko⁷ in cesto od Nove Gorice proti Bovcu, kar skupaj s hitro cesto in 4. razvojno osjo tvori omrežje prometne povezanosti regije. V regiji je zgrajenih približno 44 km avtocest in hitrih cest.

Ekonomski potencial hitre ceste ni v celoti izkoriščen, saj ta ni podnebno odporna in nima ustrezne podporne infrastrukture, kot je npr. odstavní pas, protivetrna in protihrupna zaščita. Pomanjkljiva je pretočnost prometa ob regijskem središču (tranzitni promet in dnevne migracije) in ostalih mestih (vpadnice, manko obvozníc) in v turistično (sezonsko) obremenjenih območjih. Dodatno pa to vodi do slabše notranje povezanosti regije. Vse zgoraj velja tudi za čezmejno povezanost regije, kjer je vozlišče regionalnih cest v regijskem središču neposredno povezano z urejanjem prometa v čezmejnem urbanem območju.

V regiji je odsotna mreža lokacij za zagotavljanje urejenega mirujočega prometa (P&R) z vidika dostopnosti do delovnih mest in družbene infrastrukture ter zagotavljanja trajnostne mobilnosti in s tem povezljivosti regije. Nujna je povezava lokacij mirujočega prometa z učinkovitim in potrebam prebivalcem prilagojenim sistemom JPP.

Za gospodarski razvoj in ohranjanje poselitve severnega dela regije je izrednega pomena 4. razvojna os, ki povezuje Škofjo Loko, Cerknó in Želin ter krak Logatec–Idrija–Želin–

⁷ Alpika: Godovič–Ajdovščina–povezava preko Krasa do italijanske obale (Vir: RRP Severne Primorske (Goriške) razvojne regije 2021 – 2027)

Tolmin–Robič. Nujna je vzpostavitev kraka 4. razvojne osi Škofja Loka-Cerkno-Želin ter modernizacija celotne povezave.

Ključne so tudi povezave, ki omogočajo dostop Zgornjega Posočja do drugih delov regije, kot sta cestni povezavi Peršeti-Nova Gorica in Kobarid–Bovec ter čezmejno (Italija, Avstrija) in do drugih regij (Gorenjska) ter povezanost z državnim središčem. Glede na vlogo prometnega omrežja – zagotavljanja prometne dostopnosti in podpore gospodarskemu razvoju regije – so tako povezave vzhod–zahod kot sever–jug pomanjkljivo prometno razvite.

Regijo v smeri S-J povezuje Bohinjska proga, ki poteka od Jesenic preko Nove Gorice do Sežane. Bohinjska proga je v največji meri namenjena prevozu potnikov, hkrati pa je uradna obvozna proga za tovorni promet, kar prinaša zahtevo po zagotavljanju standardov za Ten-T omrežje. Proga je strateško pomembna za čezmejni promet, a zaradi zastarele infrastrukture ne omogoča velikih hitrosti in učinkovitih povezav. V turistični sezoni se poveča ponudba vlakov do limita proge.

Že več let je odsotna potniška železniška povezava med regijskim središčem Nova Gorica in Ajdovščino. Glede na širše mestno območje je potrebno preveriti možnosti vzpostavitve primestne železniške povezave.

Tudi v primeru železniškega prometa je v regiji odsotna mreža lokacij za zagotavljanje urejenega mirujočega prometa (P&R).

V smeri V-Z, to je na prometno razvojni osi Ljubljana – Nova Gorica/ Gorica – Benetke pa železniška povezava in z njo povezanega sistema multimodalnih in logističnih terminalov ni vzpostavljena, saj ni železniške povezave med Ajdovščino in Ljubljano. V dokumentu »Razvoj slovenskega železniškega omrežja - Vizija 2050+« (Ministrstvo za infrastrukturo, Direkcija RS za infrastrukturo, 2021) je predvidena železniška povezava Brezovica/ Vrhnika - Ajdovščina – Gorica okrog leta 2045. V vizijo in končno v vzpostavitev proge je potrebno vključiti tudi druga središča (npr. Vipavo, Volčjo Drago).

Slabo je povezano tudi železniško omrežje znotraj čezmejnega urbanega območja.

Regija je slabo in le posredno povezana s 5. evropskim prometnim koridorjem, kljub njeni legi v njegovi neposredni bližini.

Vse to zmanjšuje možnosti izkoriščanja razvojnega potenciala za gospodarski razvoj in trajnostno mobilnost regije. Poleg glavne proge obstajajo tudi manjši regionalni železniški kraki, vendar so premalo razviti, da bi lahko podprli regionalni promet. Slaba povezanost z lokalnimi središči omejuje prometno integracijo znotraj regije in ne omogoča učinkovite navezave na ostala pomembna mesta. Zaradi starosti omrežja so vozni časi daljši, dostopnost do krajev pa neustrezna, kar vpliva na uporabo železnice kot trajnostnega načina prevoza. Nadgradnja železniške infrastrukture bi bistveno pripomogla k zmanjšanju prometnih obremenitev na cestah, izboljšala čezmejno sodelovanje in povečala prometno dostopnost znotraj regije. Prav tako bi nadgradnja železniških postaj

Most na Soči in Nova Gorica (v primeru vzpostavitve tudi Ajdovščina) pripomogla k razvoju multimodalnih vozlišč.

Javni potniški promet v Severno Primorski (Goriški) razvojni regiji je slabo razvit in le delno zadostuje potrebam prebivalcev ter obiskovalcem regije. Omrežje avtobusnih linij sicer povezuje večja mesta, kot so Nova Gorica, Ajdovščina, Idrija in Tolmin, z manjšimi naselji, vendar so linije pogosto redke in ne omogočajo zadostne mobilnosti za dnevne migracije ali turistične obiske. To predstavlja izziv predvsem za prebivalce odročnejših območij, kot sta Idrijsko-Cerkljanska subregija in Zgornje Posočje, kjer so prometne povezave omejene. Povezanost regije z večjimi slovenskimi mesti, kot sta Ljubljana in Koper, in čezmejno je prav tako slaba, kar vodi v večjo uporabo osebnih avtomobilov, s čimer se povečujejo prometne obremenitve in negativni vplivi na okolje. Poleg tega avtobusni promet ni usklajen z železniškim omrežjem, kar zmanjšuje možnosti za integriran prevoz. Država je ustanovila DUJPP, katerega naloga je izboljšanje ponudbe pa tudi integracija vseh oblik JPP.

V teku je vzpostavljanje in delovanje Regijskih centrov mobilnosti (RCM). Namen RCM je promocija in spodbujanje razvoja trajnostne mobilnosti v regijah ter zasnove trajnostnih oblik zagotavljanja dostopnosti do odročnejših poseljenih območij v sodelovanju in ob podpori države in zasnova trajnostnih oblik zagotavljanja dostopnosti do turističnih območij/znamenitosti v sodelovanju z destinacijskim menedžmentom ter ponudniki.

V čezmejnem urbanem območju je sicer vzpostavljena čezmejna povezava javnega potniškega prometa mestnega značaja, ki pa zaradi nepovezanosti sistemov ter rešitev na meddržavni ravni, ne uspe zaživeti, kot bi to čezmejno urbano območje potrebovalo tudi iz naslova omilitve prometnih izzivov na vozlišču regionalnih cest v regijskem središču.

V Severno Primorski (Goriški) razvojni regiji je trenutno zgrajenih nekaj krajših odsekov državnih kolesarskih povezav. Izdelan je Elaborat označitve državnega kolesarskega omrežja v regiji, ki bo z realizacijo (označitvijo na terenu) omogočil zveznost in povezanost kolesarskih povezav v regiji. Tako z vidika dnevne mobilnosti kot razvoja turističnih kolesarskih produktov je potreben nadaljnji razvoj (vzpostavitev) državnega kolesarskega omrežja in vzpostavljanje (lokalnih) povezav oz. kolesarskih tras⁸.

Nadaljuje se tudi s prizadevanji za navezave na Eurovelo (EU8, EU9).

IZZIV: Vzpostavitev regijskega energetskega koncepta

Vzpostavitev regijskega energetskega koncepta je ključna za usklajeno načrtovanje in optimizacijo rabe virov, zmanjšanje emisij ter doseganje energetske samozadostnosti na regionalni ravni. Za obstoječe visokonapetostno energetske omrežje se preveri alternativne trase znotraj poselitvenih območij. Prav tako pomembno je zagotavljati stabilne vire energije za celotno območje regije. Koncept bi povezal lokalne energetske

⁸ Zavezanost k cilju vzpostavitve državnega kolesarskega omrežja v regiji mora najprej izpolniti pristojno ministrstvo, v tesnem sodelovanju z regijskim koordinatorjem in občinami v regiji.

strategije z nacionalnimi cilji ter opredelil primerne lokacije za rabo obnovljivih virov energije (OVE) ob upoštevanju prostorskih in varstvenih omejitev. Temeljlil bo na usmeritvah NEPN in usmerjal določitev prednostnih in potencialnih območij za razvoj OVE do 10 MW, ki niso zajeta v tematskih akcijskih programih in so relevantna za načrtovanje na regionalni ravni, ter vključitev območij iz tematskih akcijskih programov v RPP. Načrtovanje projektov bi potekalo skladno s smernicami za varstvo kulturne in naravne dediščine, in drugih segmentov okolja. Potrebno je doseči sodelovanje in rešitve tudi za ta območja zavarovane kulturne in naravne dediščine.

Pri iskanju kompromisa pri umestitvi tovrstnih naprav sta pomembna kriterija potrebe razvoja naselij in zagotavljanje energetske samooskrbe regije. Pri načrtovanju in umeščanju se dodatno upošteva že degradirana in poseljena območja (nameščanje na objekte). Pomemben razmislek je potrebno dati umeščanju obratov in možnosti izrabe vodikove energije. Ob tem je treba posebno pozornost nameniti tudi lesu kot obnovljivemu viru energije (OVE) in njegovi celostni umestitvi v regijski energetski koncept. Pospeševanje razvoja daljinskega ogrevanja v urbanih območjih ter promocija uporabe lesa za ogrevanje v povezavi s sodobnimi pečmi na podeželju predstavljata ključna ukrepa za učinkovito rabo lokalnih virov. Les kot energetski vir omogoča zmanjšanje odvisnosti od fosilnih goriv, prispeva k zmanjšanju emisij toplogrednih plinov ter podpira razvoj lokalnega gospodarstva, še posebej sektorja gozdarstva in lesne industrije.

IZZIV: Nadgradnja in povezljivost vodovodnih sistemov

Na območju celotne regije je izziv zagotavljanja celovite oskrbe prebivalstva v regiji s pitno vodo (tudi v skladu s prilagajanjem na podnebne spremembe). Preveri se možnost vzpostavitve regionalnega magistralnega vodovodnega sistema regije za zagotavljanje kvalitetne in varne vodooskrbe regije in čezmejnega območja ter sosednjih regij.

Povezava posameznih vodovodnih sistemov Vipava–Soča, Hubelj–Skuk ter Mrzlek–Hubelj v enoten hidravlično uravnotežen vodooskrbni sistem, bi lahko zagotovila strateško varnost in stabilnost oskrbe v primeru onesnaženja ali drugih motenj. Pomembno je upoštevati tudi povezovanje ostalih vodovodnih sistemov v regiji, še posebej z vodovodnimi sistemi na planotah oz. drugih območjih, kjer se pojavljajo izpadi dobave pitne vode. Prav tako bi bilo smiselno predvideti povezavo s kraškim vodovodnim sistemom Klariči. V regiji so številni vodovodni sistemi, ki jih večinoma upravljajo komunalna podjetja kot javno gospodarsko službo. Na določenih območjih, je nujna ureditev, rekonstrukcija ali izgradnja novih sistemov za izboljšanje oskrbe.

IZZIV: Zavarovanje vodnih virov

Ustrezno zavarovati vodne vire s strani države ob upoštevanju omejenih razvojnih pogojev zaradi prostorskih danosti regije.⁹

⁹ Severno Primorska (Goriška) razvojna regija ima prostorsko omejen razvojni potencial (zaradi hribovitosti, naravnih parkov, mejnega območja itd.), zato mora varovanje potekati na način, ki ne zavira osnovnih razvojnih projektov (npr. oskrbe s pitno vodo, turistične ali kmetijske rabe).

IZZIV: Izgradnja in nadgradnja kanalizacijskega omrežja

Razen v večjih naseljih (aglomeracije nad 2000 PE) kanalizacijski sistemi še niso ustrezno vzpostavljeni. Za celotno regijo je potrebno preveriti in vzpostaviti najbolj optimalne rešitve za izvajanje odvajanja in čiščenja odpadnih voda.

IZZIV: Vzpostavitev regijskega centra za ravnanje z odpadki

Odlagališča za ravnanje z odpadki se nahajajo na območjih občin Tolmin, Nova Gorica in Ajdovščina. Med izzivi, s katerimi se regija sooča, je vprašanje vzdržnosti in smiselnosti vzpostavitve regijskega centra za zbiranje in obdelavo odpadkov. Potreben je regijski razmislek glede sistema zbiranja in odlaganja ter predelave odpadkov oz. sežiganja letih, ki se je po opustitvi projekta RCERO prekinil. S tem povezano se naslavlja vprašanje vzpostavitve sistema trajnostnega ravnanja z odpadki, za kar bi bilo potrebno pripraviti ustrezne strokovne podlage kot podlago za odločitev tako občin kot države.

IZZIV: Vzpostavitev državne osrednje prometno razvojne osi Ljubljana – Nova Gorica/Gorica – IT/AT

Vzpostavitev z nadgradnjo državne osrednje prometno razvojne osi Ljubljana-Nova Gorica/Gorica, podnebno odporne in kapacitivno zadostnega sistema prometnic in z njo povezane železniške infrastrukture z nadgradnjo prometnega vozlišča na čezmejnem urbanem območju Nova Gorica/Gorica za boljšo vpetost regije in države v sistem evropskih prometnih in s tem razvojnih koridorjev.

IZZIV: Vzpostavitev 4. razvojne osi

4. razvojna os povezuje Škofjo Loko, Cerkljo, Želin ter krak Logatec–Idrija–Želin–Tolmin–Rubič. Nujna je vzpostavitev 4. razvojne osi na odseku Škofja Loka–Želin ter njena realizacija v smeri sever–jug, vključno s čezmejnimi povezavami. Dokončanje in modernizacija 4. ROS, je ključnega pomena za ohranjanje poselitve in izboljšanje pogojev za gospodarski razvoj. Pri tem je pomembna tudi modernizacija povezav na 4. razvojno os, kot so na primer: Bovec–Italija, Bovec–Kranjska Gora, Kobarid–Bovec in Peršeti–Nova Gorica.

IZZIV: Krepitev trajnostne mobilnosti v regiji

Vzpostavitev kolesarskih povezav v regiji, ki dopolnjujejo državno omrežje, z osredotočenostjo na ključne točke v naseljih, kot so stanovanjska območja, poslovne cone ter izobraževalne ustanove.

Krepitev javnega potniškega prometa, zlasti železniških povezav, je nujna za izboljšanje potovalnih časov, pogostosti linij in boljšo integracijo urbanih središč z okoliškimi območji.

Zmanjšanje osebne prometa v zavarovanih območjih, kot sta Triglavski narodni park in Krajinski park Zgornja Idrija, zahteva celovite rešitve, vključno z uvedbo javnega prevoza in spodbujanjem souporabe koles ter gradnjo in razvojem infrastrukture, ki zasleduje cilje trajnostne mobilnosti.

Vzporedno z izdelavo regijskega prostorskega plana bo potekala tudi izdelava Regijske celostne prometne strategije, ki bo opredelila prednostne ukrepe za zagotavljanje trajnostne mobilnosti v Severno Primorski (Goriški) razvojni regiji.

IZZIV: Načrtovanje novega železniškega omrežja in modernizacija obstoječega

Vzpostavitev železniške proge Ljubljana – Nova Gorica/Gorica – Benetke je ključna za razbremenitev ceste čez Vipavsko dolino ter priključitev na Baltsko-Jadranski koridor RFC5¹⁰. Potrebna je modernizacija obstoječe železniške infrastrukture¹¹, ki vključuje izgradnjo izogibališč za povečanje prometne prepustnosti, načrtovanje voženj v enournem taktu ter izboljšanje dostopnosti postaj. Dolgoročno je potrebna rekonstrukcija celotnega ustroja proge za povečanje kapacitet in izboljšanje storitev, kar bi železniško omrežje naredilo konkurenčno in privlačno za uporabnike.

IZZIV: Zasnova in izgradnja večmodalnega potniškega vozlišča ter manjših vozlišč

Izgradnja večmodalnega vozlišča v Novi Gorici bo okrepila povezanost med mestom in podeželjem ter povezala regijo s sosednjo Italijo, kar bo Novi Gorici omogočilo delovanje kot mednarodna vstopna točka.

Vzporedno z razvojem večmodalnega vozlišča v Novi Gorici je treba vzpostaviti mrežo regijsko pomembnih večmodalnih vozlišč, ki bodo izboljšala dostopnost javnega prevoza po regiji. Tako npr. ŽP Most na Soči, ki je že sedaj vstopna več modalna točka v TNP, povezuje z Gorenjsko in najbolj obremenjena postaja avtovlaka. Pomemben potencial pa ima tudi pri dnevni migraciji med Severno Primorsko (Goriško) razvojno regijo in Gorenjsko ter Osrednjo Slovenijo.

Nadgradnja postaj z uporabniku prijaznimi storitvami, kot so kolesarnice in parkirišča, bo povečala privlačnost javnega prevoza.

IZZIV: Oživitev lesnopredelovalne industrije

Preučitev možnosti za umestitev gozdno-lesno predelovalnih obratov ob upoštevanju prostorske racionalnosti (bližina lesnih virov) in izkoriščanja degradiranih območij za njihovo postavitev. Na podlagi podatkov o izrabi lesne biomase, določitev območij za izkoriščanje biomase in ohranitev določenih območij »naravnih gozdov«.

IZZIV: Vzpostavitev nacionalnega centra in mreže za zaščito in varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami v regiji

Severno Primorska (Goriška) razvojna regija se sooča s pogostimi naravnimi nesrečami, kot so poplave, plazovi, požari in potresi, zato je nujna vzpostavitev nacionalnega centra in mreže za zaščito in varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami. Center bi deloval kot

¹⁰ »Razvoj slovenskega železniškega omrežja - Vizija 2050+« (Ministrstvo za infrastrukturo, Direkcija RS za infrastrukturo, 2021) že vključuje predlog železniške povezave Brezovica/Vrhnika–Ajdovščina–Nova Gorica, katere izvedba je predvidena okoli leta 2045.

¹¹ Pomembna je nadgradnja in modernizacija Bohinjske proge in z njo povezana postajališča. Projekt se že izvaja v okviru NOO (nadgradnja železniške proge Jesenice – Sežana).

koordinacijsko, operativno in izobraževalno središče, ki bi povezovalo civilno zaščito, gasilske enote in reševalne službe.

IZZIV: Vzpostavitev baze helikopterske nujne medicinske pomoči

V regiji se na letališču Ajdovščina vzpostavi bazo helikopterske nujne medicinske pomoči, od koder se s storitvijo pokriva zahodni del države.

5.5. Zasnova stanovanjskih območij

Severno Primorska (Goriška) razvojna regija se sooča z zmanjševanjem števila prebivalstva. Od leta 1991 do leta 2023 se je v Severno Primorski (Goriški) razvojni regiji prebivalstvo zmanjšalo za slabe 3 %. Po podatkih demografske projekcije bo regija do leta 2038 izgubila 11,3 % prebivalstva.

Severno Primorska (Goriška) razvojna regija se uvršča med regije z nižjo gostoto poselitve. Kljub temu se v njej pojavljajo območja z visoko gostoto prebivalstva, zlasti v urbanih središčih, kot so Ajdovščina, Nova Gorica in njihovimi primestnimi območji. Nasprotno pa so najnižje gostote poselitve značilne za bolj oddaljena, ruralna območja regije.

Na splošno je za celotno regijo značilen negativni skupni prirast. Skupni prirast za celotno regijo znaša -1,5 na 1000 prebivalcev, kar pomeni, da se je število prebivalcev zmanjšalo za 1,5 prebivalca na vsakih 1000 prebivalcev. Leta 2023 je bil skupni prirast v regijskih središčih negativen, z izjemo Ajdovščine, kjer je dosegel vrednost 83 (SiStat, 2024).

Podatki za leto 2021 kažejo, da ima Severno Primorska (Goriška) razvojna regija skupno 51.070 stanovanj, od katerih jih je naseljenih 39.846. Delež novejših stanovanj, zgrajenih po letu 2005, je razmeroma nizek (6,5 %), kar nakazuje na omejen obseg nove stanovanjske gradnje. Manjšemu deležu naseljenih stanovanj (4,1 %) še vedno primanjkuje osnovna infrastruktura, 2,1 % naseljenih stanovanj pa ima manj kot 10 m² uporabne površine na osebo, kar kaže na primanjkljaj prostorskega standarda za del prebivalcev.

IZZIV: Aktivacija stavbnega fonda in zagotavljanje novih površin za gradnjo

V regiji so na voljo površine nepozidanih stavbnih zemljišč tudi v urbanih območjih primerne za stanovanjsko gradnjo, vendar aktivacijo na teh območjih zavirajo določeni dejavniki (relief, stroški izvedbe komunalne opreme, pomanjkljiva prometna pretočnost predvsem vezana na tranzitni promet in dneve migracije, varstveni režim). V nekaterih občinah je dodatna ovira razdrobljenost lastništva zemljišč, kar upočasnjuje prodajo in gradnjo. Hkrati ostaja izziv tudi boljše izkoriščanje obstoječega stavbnega fonda. Potrebna je aktivacija stavbnega fonda za stalno bivanje, opredelitev prioriteten potencialnih območij za revitalizacijo stavbnega fonda za stanovanjska območja za mlade. Na območjih z rastjo števila prebivalcev v regiji so potrebe po novogradnjah večje, zato se na teh območjih načrtuje nove površine za stanovanjsko gradnjo. Z vidika

demografske ogroženosti pa je pomembno zagotoviti možnost načrtovanja primernih površin za stanovanjsko gradnjo ali obnove primernih stanovanj tudi v občinah, kjer število prebivalstva upada. Z ohranjanjem in obnovo stanovanjskega fonda se hkrati ohranja kulturno dediščino in identiteto prostora¹².

Poiskati je portebno možnosti z mehanizmi in sodelovanjem nacionalnih politik za prenavo obstoječega stavbnega fonda na podeželju v povezavi z zagotavljanjem stanovanj za mlade.

IZZIV: Stanovanja za ranljive skupine in starejše ter druge alternativne oblike bivanja (vasi za dementne)

Na ravni celotne regije primanjkuje domov za starejše, kar postaja vse bolj pereč problem glede na aktualne trende staranja prebivalstva. Prav tako primanjkuje stanovanj za ranljive skupine, kar zahteva nujno ukrepanje za izboljšanje stanovanjskih pogojev in socialne oskrbe.

5.6. Prednostna območja za razvoj posameznih dejavnosti, ki so pomembne za regijo

Vzpostavitev in razvoj gospodarskih (poslovnih) con je ključen izziv za celoten gospodarski in prostorski razvoj Severno Primorske (Goriške) razvojne regije. Regija razpolaga s številnimi potenciali – logistično lego ob meji z Italijo, dostopnostjo do prometne infrastrukture ter možnostjo revitalizacije degradiranih območij, ki jih je treba strateško izkoristiti.

Pomembno je, da se razvijajo tako večje poslovne cone z nacionalnim ali regionalnim pomenom kot tudi manjše cone, zlasti tam, kjer se regija sooča z neugodnimi demografskimi trendi. S tem se spodbuja policentrični razvoj, krepi lokalno gospodarstvo in zmanjšuje razvojne razlike znotraj regije.

Med tipi FDO¹³ v regiji najbolj izstopajo industrijske in obrtne dejavnosti, pridobivanje mineralnih surovin, nekaj je tudi storitev. Največ FDO je v Novi Gorici z okolico, Idriji, Ajdovščini, Anhovem in Tolminu.

V regiji ni prostih sklenjenih območij ustrezne rabe, ki bile večje od 10 ha. Izjema je FDO območje na Vogrskem (Turjak), kjer je izkopavanje gline v ukinjanju in je primerno za spremembo namembnosti rabe zemljišč v industrijo in obsega v celoti okrog 60 ha površin. To zahteva nadgradnjo obstoječih območij in optimizacijo uporabe zemljišč. Zaradi omejenih stavbnih zemljišč je potrebno dodatno vlaganje v nove gospodarske cone, pri čemer je treba skrbno načrtovati prometno dostopnost in zagotavljanje

¹² Primer nekoč večjih naselji kot npr. Ročinj, ki ima potencial za obnovo in ponovno oživitev in je zaradi lege glavni cesti širšega in ne le lokalnega pomena.

¹³ Funkcionalno degradirano območje

primerno velikih zemljišč za razvoj lokalnih in prihod novih podjetji v regijo (vključno z inovativnimi sektorji).

Turizem v Severno Primorski (Goriški) razvojni regiji temelji na bogati naravni in kulturni dediščini ter tudi na lokalni vinski in gastronomski ponudbi. Ključni turistični potenciali vključujejo Julijske Alpe, Goriška Brda in Vipavsko dolino s Krasom.

Nadaljnji razvoj turizma je za nekatera območja, kot je Dolina Soče, ključnega pomena. Na razvoj turizma vplivajo različni dejavniki, med njimi tudi varstveni režimi, ki lahko pomenijo omejitve v prostoru, a hkrati prispevajo k ohranjanju naravnih vrednot, zaradi katerih je območje turistično privlačno. Poleg tega razvoj otežujejo tudi slabša dostopnost ter vplivi podnebnih sprememb, zlasti na področju zimskih športov.

Da je regija turistično zanimiva destinacija kažejo tudi podatki o prihodih in prenočitvah turistov. Prenočitev turistov v Severno Primorski (Goriški) razvojni regiji zavzemajo 9,1% prenočitev celotne države. Število prenočitev turistov se je v treh letih povečala in se v zadnjih treh letih od 2022 do 2024 giblje okrog 1.350.000 nočitev na leto (vir SURS).

V regiji se naravni pogoji za kmetijstvo med območji precej razlikujejo. Severni del regije se sooča z največjimi omejitvenimi dejavniki, zato je tam kmetijstvo omejeno predvsem na živinorejo, ki se najbolj prilagaja specifičnim razmeram tega območja. Območja z omejenimi možnostmi za kmetijstvo v Severno Primorski (Goriški) razvojni regiji vključujejo dele Posočja, Idrijsko hribovje, Spodnji Kras, gorate predele Nanosa, območje Banjške planote in Trnovskega gozda, višje predele Goriških Brd. Tu gre za kmetijska območja, ki so redko poseljena in demografsko ogrožena. Glavna kmetijska dejavnost je živinoreja, ki je ekstenzivno usmerjena, a prav zaradi tega in zaradi okoljskih danosti omogoča pridelavo visoko kakovostnih mlečnih in mesnih izdelkov. Območja s posebnimi omejitvami za kmetijstvo so v Vipavski dolini in Južno od Nove Gorice.

Pomemben omejitveni dejavnik v Vipavski dolini je burja, ki močno poslabša pogoje za kmetovanje. Območja z ugodnimi naravnimi razmerami za kmetovanje so spodnji del Vipavske doline z okolico Nove Gorice in del Goriških Brd. Živinoreja zaradi ne konkurenčnosti v odnosu do donosnejših kmetijskih panog nima večjega gospodarskega pomena. Submediteranska klima ima pozitiven vpliv na zgodnost pridelave in višjo kakovost pridelkov. Velik vpliv na območje ima suša, za katero obstaja rešitev v izgradnji dovolj obsežnih in kakovostnih namakalnih sistemov, še posebej za pridelavo vrtnin, sadja ter drugih intenzivnejših kultur.

Glavni izzivi kmetijstva v regiji so podnebne spremembe, suša ter urbani pritiski, ki ogrožajo obseg pridelovalnih površin. Regija se sooča z daljšimi sušnimi obdobji in neenakomerno oskrbo z vodo, kar predstavlja velik izziv predvsem za intenzivno kmetijstvo.

V 80. letih 20. stoletja so bile v Vipavski dolini izvedene melioracije, ki so predvidevale tudi izgradnjo namakalnih sistemov, vendar je bil od teh projektov v celoti zgrajen le zadrževalnik Vogršček in nanj vezani namakalni sistemi, ki pa še vedno niso v celoti

dokončani. V postopku projektiranja je obsežnejši namakalni sistem Zgornje Vipavske doline.

Priložnosti za razvoj vključujejo trajnostne prakse pridelave, uvajanje novih kmetijskih tehnologij za prilagoditev na spremenjene pogoje ter širitev agroturizma, ki omogoča povezovanje kmetijstva in turizma na način, ki ohranja lokalno kulturno krajino.

Izgube kmetijskih zemljišč so največje v Vipavski dolini, Goriških Brdih ter v dolinah Soče in Idrijce. Te izgube so posledica zaraščanja zaradi opuščanja dejavnosti.

V hribovitih predelih dodatno težavo predstavljajo oteženi pogoji za obdelavo zaradi nedostopnega terena, pomanjkanja ustrezne mehanizacije in visoke stroškovne neučinkovitosti.

IZZIV: Razvoj novih gospodarsko ekonomskih con

Zagotoviti je potrebno prostor za razvoj gospodarskih con v regiji, pri čemer je potrebno prednostno obravnavati razvoj oz. širitev obstoječih gospodarskih con. Hkrati je potrebno poiskati prostorske možnosti za vzpostavitev novih¹⁴ in širitev obstoječih gospodarskih con¹⁵, saj je razvoj gospodarsko ekonomskih con ključnega pomena za razvoj regije, tudi za zmanjšanje upadanja števila prebivalcev v regiji ali celo njegovo povečanje.

Glede na hierarhijo naselij je potrebno zagotoviti ustrezne površine za razvoj poslovnih con ter s tem povezano uskladiti konflikte med razvojem in varstvenimi režimi.

Glede na čezmejne izzive je potrebno preveriti in določiti omrežje čezmejno povezanih ekonomskih con v gospodarsko središče regije in zagotoviti povezanost z razvojno raziskovalnimi in izobraževalnimi ustanovami.

IZZIV: Revitalizacija FDO in prestrukturiranje zastarelih gospodarskih con

Z optimizacijo rabe prostora je potrebno izkoristiti obstoječe gospodarske cone. V gospodarske cone na infrastrukturno prometnih vozliščih se usmerjajo proizvodne in logistične dejavnosti, kjer za to obstajajo prostorske danosti in ni konfliktov v rabi prostora. Potrebna je tudi državna podpora pri prestrukturiranju starejših industrijskih območij (FDO). Obstoječe poslovne cone so pogosto zastarele in potrebujejo prestrukturiranje. Spodbuja se koncentracijo poslovnih dejavnosti znotraj obstoječih poslovnih con.

Poleg revitalizacije FDO na območju regije, se za območja obstoječih poslovnih con preveri potrebe po spremembi namenske rabe industrijskih površin v centralne

¹⁴ Določena območja so že evidentirana kot območja za razvoj oz. vzpostavitev gospodarsko-ekonomskih con npr. Turjak.

¹⁵ GZS Severne Primorske v svoji študiji izpostavlja poslovne cone v Severno Primorski regiji, ki imajo nacionalni in regijski pomen: PC Šempeter-Vrtojba (nacionalni pomen) in PC Ajdovščina (regionalni pomen). Vir: Projektna izhodišča; GZS Severno Primorska gospodarska zbornica, Nova Gorica, april 2025.

dejavnosti. Preveri se tudi potrebe po posodobitvah in okoljski sanaciji na področjih težke industrije kjer je zaznan tak izziv.

Nekatera območja pretekle rabe (industrija, promet, ..) je nujno prestrukturirati v prostor za primernejše urbane funkcije, ki bodo podpirale razvoj¹⁶ naselij, v primeru Nove Gorice z upoštevanjem navezave na sosednje urbano območje v Italiji.

IZZIV: Razvoj platforme aktivnih in med sabo povezanih komplementarnih poslovnih con

Vzpostaviti je treba platformo aktivnih in med sabo povezanih komplementarnih con, ki vključuje tako obstoječe poslovno-gospodarske cone, prestrukturiranje oz. revitalizacijo zastarelih ali neurejenih gospodarskih con, možnosti za širitev obstoječih in vzpostavitev novih gospodarskih con - mrežo vseh con v regiji. Preveri se možnost vzpostavitve sistema med gospodarskimi conami v čezmejnem urbanem prostoru ter znotraj ŠMO in čezmejnem ŠMO.

IZZIV: Razvoj turizma

Izzivi in usmeritve za razvoj turizma v Severno Primorski (Goriški) razvojni regiji morajo biti usmerjeni v trajnostno naravnost, s poudarkom na omejevanju masovnega turizma in omilitvi negativnih vplivov. Pomembno je opredeliti ključna območja za razvoj turizma.

Širitev nastanitvenih kapacitet naj bo prilagojena specifični stanja na lokalnem območju in naj se dopolnjuje s stanjem v regiji in/ali turistični destinaciji.

Ključno je opredeliti nosilne zmogljivosti okolja, zlasti pri ranljivih območjih, da se zagotovi trajnostni razvoj turizma in zaščita naravnih virov. Med večje izzive turizma v regiji sodijo spremembe, ki jih narekujejo trendi¹⁷ v turizmu, demografske in podnebne spremembe¹⁸.

IZZIV: Vzpostavitev celostnega pristopa za ohranitev in razvoj kmetijstva

Pomembno je opredeliti prednostna območja za kmetijsko dejavnost ter usmerjati razvoj, da se ohrani kmetijska raba zemljišč in zagotovi čim večjo samooskrbo regije. Hkrati je potrebno zagotavljati prostorski razvoj kmetijstva v sožitju z ostalimi gospodarskimi panogami. Regija se med drugim sooča s problemom zaraščanja kmetijskih zemljišč, zaradi opuščanja kmetovanja. Ohranjanje trajnostnih kmetijskih praks je ključnega pomena za ohranjanje biotske raznovrstnosti, varovanje kulturne krajine in spodbujanje trajnostnega razvoja območja.

Eden ključnih izzivov sodobnega kmetijstva v Severno Primorski (Goriški) razvojni regiji so podnebne spremembe, ki prinašajo vse pogostejša in intenzivnejša sušna obdobja.

¹⁶ Pobude in analize zagotovijo občine.

¹⁷ Npr. prestrukturiranje glede na spremembe v igralniški dejavnosti in iskanje novih možnosti v turistični dejavnosti

¹⁸ Npr. razvoj smučarskih centrov

Ključni ukrepi za prilagoditev kmetijstva na sušne razmere vključujejo razvoj in širitev namakalnih sistemov, da se zagotovi stabilna oskrba s vodo, zlasti za intenzivne kmetijske panoge, kot so vrtnine, sadjarstvo in vinogradništvo. Poleg tega je nujno boljše upravljanje vodnih virov ter vlaganje v trajnostne rešitve za shranjevanje in distribucijo vode, da se zmanjša občutljivost na sušne razmere in izboljša dolgoročna vzdržnost kmetijstva. Prav tako se predvidi tehnološka prilagoditev kmetijske dejavnosti na območjih, ki jih pogosto prizadene suša, z možnostjo zamenjave kmetijskih kultur.

IZZIV: Vzpostavitev regijskih zadrug in zagotavljanje samooskrbe regije

Vzpostaviti mrežo med kmetijskimi gospodarstvi in zadrugami na ravni regije, ki bi služila kot borza kmetijskih pridelkov ter izboljšala povezovanje in sodelovanje znotraj sektorja. Pri tem je ključno zagotoviti boljšo organizacijo preskrbovalne verige s poudarkom na sistemu »pridelava-predelava-skladiščenje-distribucija« hrane, kar bi omogočilo učinkovitejši pretok lokalnih proizvodov od kmetov do potrošnikov. Hkrati spodbujati raznolikost kmetijskih kultur ter razvoj manjših kmetij, ki ohranjajo kulturno krajino in preprečujejo zaraščanje kmetijskih zemljišč. Vse to bi pripomoglo k večji samooskrbi regije, kar je ključno za trajnostni razvoj in večjo prehransko neodvisnost.

5.7. Zasnova zelenega sistema regije

Severno Primorska (Goriška) razvojna regija sodi med bolj gozdnate regije v Sloveniji. Gozdovi pokrivajo kar 67,4 % njene površine. Na območju regije se nahajajo pomembni ekološki koridorji za velike zveri, kot je medved, ter jedrna območja za parkljarje. Obenem so prisotna občutljiva območja, ki služijo kot življenjski prostor jastrebu. To so območja zlasti v Triglavskem narodnem parku in na južnih obronkih Trnovskega gozda. Pri načrtovanju zelene infrastrukture je zato potrebno upoštevati ekološko povezljivost posameznih krajin, da se ohranijo naravni habitatni prehodi ter izboljša varovanje biotske raznovrstnosti v regiji.

V regiji se nahaja del Triglavskega narodnega parka ter krajinski parki na območjih Nanosa, Trnovskega gozda in Zgornje Idrije. Območja ohranjanja narave (ZON, NV, Natura 2000) in omrežje zelene infrastrukture so ključna za ohranjanje biotske raznovrstnosti pa tudi drugih družbenih funkcij, kot so javno zdravje, kakovost bivanja, kulturna identiteta in gospodarskih funkcij, kot so: ohranjanje vodnih virov, biomasa in turizem. Na regionalni ravni je bistveno prepoznavanje večjih sklenjenih območij kot povezovalnih koridorjev za povezanost celotnega sistema in zagotavljanje naravnega ravnovesja.

Gozdovi imajo ključno vlogo v gospodarskem razvoju in ohranjanju naravnega ravnovesja. Kljub raznolikosti in bogastvu gozdov v Severno Primorski (Goriški) razvojni regiji je gozdarsko/lesna dejavnost še vedno premalo izkoriščena. V regiji sicer deluje več srednje velikih in majhnih podjetij ter samostojnih podjetnikov, ki se ukvarjajo z lesno dejavnostjo, vendar obstajajo številne možnosti za dodatno učinkovito gospodarjenje z gozdom in

razvoj lesno-predelovalnih dejavnosti. Sistem načrtovanja gospodarjenja z GGN¹⁹ preko Zavoda za gozdove skrbi za spoštovanje načel trajnostnega gospodarjenja z gozdom. Tako se zagotavlja tudi možnost za povečanje gospodarske koristi.

Severno Primorska (Goriška) razvojna regija vključuje številna vodovarstvena območja, ki so ključna za oskrbo s pitno vodo in zaščito vodnih virov, pri čemer sta najobsežnejši sklenjeni območji Banjšic in Nanosa. Vodovarstvena območja so ogrožena zaradi onesnaževanja (kmetijstvo, urbanizacija) in podnebnih sprememb (spremenjeni padavinski režimi), ki negativno vplivajo na kakovost pitne vode in biotsko raznovrstnost. V regiji pa obstajajo tudi številni viri pitne vode, ki še nimajo določenih vodovarstvenih območij, kar povečuje njihovo ranljivost za onesnaženje in degradacijo. Potrebno je trajnostno upravljanje vodnih virov, ki vključuje sodelovanje na več ravneh.

V regiji so kopalna območja določena na rekah Nadiža, Soča in Idrijca, med njimi Idrijca v Bači pri Modreju, ter več lokacij na Soči pri Čezsoči, Tolminu, Kanalu in Solkanu. Določiti je potrebno tudi kopalna območja ob reki Vipavi. Kakovost in dostopnost teh voda pomembno vplivata na dobrobit regije, saj spodbujata telesno aktivnost, sprostitvev in turizem.

V Severno Primorski (Goriški) razvojni regiji se nahaja približno 3.200 hektarov območij, ki so izpostavljena poplavam. Te se nahajajo zlasti v Vipavski dolini in ob reki Soči ter njenih pritokih. Erozijska območja z običajnimi zaščitnimi ukrepi so predvsem na vzhodnem delu regije. V Vipavski dolini, srednjem toku Soče in severozahodnem robu so območja z zahtevnejšimi zaščitnimi ukrepi²⁰.

Plazovita območja so razpršena, vendar so nekatera območja še posebej izpostavljena zaradi geoloških in klimatskih značilnosti. Zemeljski plazovi so pogosti predvsem na območjih s strmimi pobočji, nestabilnimi tlemi in intenzivnimi padavinami²¹.

IZZIV: Opredelitev zelenega sistema regije

Delež pokritost celotnega območja regije z varovanimi območji in varstvenimi režimi je med višjimi na ravni celotne države, kar posledično pomeni omejene možnosti za razvoj (širitve stavbnih zemljišč in gradnje, omejevanje kmetovanja). Opredelitev zelenega sistema regije bi na regionalni ravni pomenilo opredelitev bolj ranljivih območij in manj ranljivih območij za različne razvojne pobude. V navezavi na izziva prilagajanja

¹⁹ GGN: Gozdno gospodarski načrti.

²⁰ Zaradi nepravčasno vzpostavljenih zaščitnih ukrepov se pojavljajo škodni primeri kot npr. zasipavanje razlivih površin v glinokopu v Renčah.

²¹ Banjšice, kjer je kraški teren z dolomitnimi in apnenčastimi skladi, prepredena s tektonskimi prelomnicami, kot je Avški prelom. Zaradi geološke sestave in padavin je območje nagnjeno k plazovom. Idrija: Območje z bogato geološko zgodovino, znano po številnih plazovih, zlasti zaradi kombinacije strmih pobočij in nestabilnih tal. Tolmin, Kanal ob Soči, Ajdovščina, Vipavska dolina: Območje z razgibanim reliefom in strmimi pobočji, kjer so plazovi pogosti, zlasti po močnem deževju. Goriška Brda: Zaradi flišnih kamnin, ki hitro preperevajo, se na hribovitih pobočjih kopiči preperina. Ob padavinah se ta preperina lahko spremeni v zemeljski plaz.

podnebnim spremembam in razvojno varstvo bo ključnega pomena skupno, usklajeno in ciljno dogovorjeno delovanje regije²².

IZZIV: Prilagajanje na podnebne spremembe

Podnebne spremembe so dejstvo. Ekstremni vremenski pojavi so vse bolj pogosti in intenzivni (število dni z visokimi temperaturami, število dni brez padavin, visok delež padavin/uro,...). Z opredelitvijo zelenega sistema regije in modrozelenega infrastrukture bi bilo prilagajanje na podnebne spremembe in podnebno odpornost lažje.

IZZIV: Razvojno varstvo

Razvoj v območjih zavarovane narave in kulturne dediščine naj bo skrbno usmerjan v skladu s principi trajnostnega upravljanja, ki odražajo enake smernice kot podlage za njihovo varovanje. Razvojni ukrepi naj se izvajajo tako, da ohranjajo in krepijo ekološke, kulturne in zgodovinske vrednote območij ter zagotavljajo trajnostno rabo naravnih in kulturnih virov, pri čemer ohranjajo ravnovesje med zaščito dediščine in potrebami razvoja.

IZZIV: Varstvo pred poplavami

Z namenom zmanjšanja poplavne ogroženosti je potrebno razviti celovite načrte, ki bodo vključevali specifične ukrepe za zaščito pred škodljivimi učinki poplav tako za urbana območja kot za naravo. Na poplavno ogroženih območjih je smiselno izvesti ukrepe, zasnovane na naravi temelječih rešitvah (angl. Nature-Based Solutions - NBS), na območjih kjer je to izvedljivo. Ti ukrepi lahko vključujejo naravno oblikovanje rečnih strug, kar omogoča večjo prosto kapaciteto vodotokov in zmanjšuje erozijo; ohranjanje travnikov in pašnikov, ki prispevajo k zadrževanju vode; ter zasaditev obvodne vegetacije, vključno z zaščito obvodnih gozdov, ki stabilizira bregove in omogoča boljše absorpcijo padavin. Protipoplavni ukrepi reke Vipave, naj se izvajajo od izvira reke Vipave v Vipavi, kot je predlog v HHE študiji (suhi zadrževalniki gor vodno ob Vipavi). Posebej pomembno je zavarovanje obstoječih obrečnih gozdov na področju rek Soče, Vipave, Idrije in drugih vodotokov, saj imajo ključno vlogo pri zadrževanju in uravnavanju poplavnih vod. Ti ekosistemi delujejo kot naravni zadrževalniki vode, zmanjšujejo hitrost odtoka in s tem blažijo poplavne konice. S tem pristopom se ne le zmanjšuje tveganje poplav, temveč se tudi krepi naravno okolje in biotska raznovrstnost.

IZZIV: Varovanje in zaščita vodovarstvenih območij

Vodovarstvena območja se srečujejo z različnimi izzivi (kmetijstvo, pozidava, podnebne spremembe-suša). Potreben je integrativni pristop, ki bi obravnaval vse naštetje izzive na regionalni ravni. Poleg zaščite že opredeljenih vodovarstvenih območij je nujno zagotoviti tudi varovanje tistih virov pitne vode, ki ne spadajo pod uradna vodovarstvena območja, a so ključnega pomena za oskrbo prebivalstva.

²² Posebej pomembno je izpostaviti sistem zelene infrastrukture za urbana območja.

Posebno pozornost je treba nameniti kopalnim vodam, saj imajo pomembno okoljsko, rekreacijsko in turistično vlogo, njihova kakovost pa vpliva na zdravje ljudi in ekosisteme. Prav tako je velikega pomena izobraževanje in ozaveščanje splošne javnosti na temo ranljivosti vodnih virov.

5.8. Povezave s sosednjimi območji

Znotraj Slovenije je za Severno Primorsko (Goriško) razvojno regijo pomembno povezovanje z drugimi deli države, zlasti s sosednjo Gorenjsko regijo, kjer se v obeh regijah razteza Triglavski narodni park (TNP), ki bi zasledovale skupne cilje razvoja in varovanja naravne ter kulturne dediščine. Za usklajen razvoj na tem območju je potrebno povezano načrtovanje in upravljanje. Povezanost z Gorenjsko regijo se odraža na področju prometnih povezav (Bohinjska proga, 4. razvojna os in javni potniški promet) ter v povezljivosti zelenih sistemov med regijama, saj preko obeh potekajo pomembni ekološki koridorji.

Severno Primorska (Goriška) razvojna regija meji na severovzhodu na Osrednjeslovensko, na jugu pa na Primorsko-notranjsko in Obalno-kraško regijo, s katerimi se povezuje prek gospodarske javne infrastrukture, kot so oskrba s plinom, vodo, električno energijo in prometne povezave. Pomembne so navezave na Gorenjsko regijo, Benečijo ter na druga povezana območja. Razvoj in sodelovanje s sosednjimi regijami je bistvenega pomena za razvoj določenih območji. Pomemben dejavnik povezovanja med regijami so tudi ekološki koridorji.

Severno Primorska (Goriška) razvojna regija leži na meji z Italijo. Zaradi obmejne lege regija krepi svoj mednarodni položaj kar je ključno za čezmejno sodelovanje na gospodarskem, kulturnem, infrastrukturnem, izobraževalnem in raziskovalnem področju.

IZZIV: Usklajen razvoj čezmejnega urbanega območja in povezovanje obmejnih območij

Povezovanje čezmejnih območij v regiji zahteva ustvarjanje pogojev za prostorski in gospodarski razvoj koridorja Ljubljana–Nova Gorica/Gorica-Benetke, s poudarkom na podpori gospodarskih dejavnosti, razvoju mejnih prehodov ter intenzivnejšem čezmejnem sodelovanju. Vzpostavitev teh povezav bi spodbudila gospodarski razvoj in povečala integracijo regije v širše evropske tokove. Pomemben element trajnostnega razvoja predstavlja tudi izgradnja čezmejnih kolesarskih povezav, vzpostavitev oz. usklajevanje JPP in drugih oblik povezovanja oz. zagotavljanja dostopnosti.

Čezmejna urbana aglomeracija in njen nadaljnji razvoj terja specifično razvojno usklajevanje ob podpori države na naslednjih strateških področjih: gospodarstvo, kmetijstvo, kultura, bivanje, izobraževanje, infrastruktura, zdravstvo, promet,...

Ob tem pa je smiselno spodbujati tudi čezmejno sodelovanje na drugih delih regije, zlasti tam, kjer obstajajo potenciali za povezovanje v okviru manjših območij in obmejnih skupnosti. Krepitev sodelovanja na področjih gospodarstva, turizma, varstva okolja ter kulturne in infrastrukturne povezanosti lahko pomembno prispeva k celovitemu razvoju regije in čezmejni povezanosti tudi izven glavnih prometnih in gospodarskih osi.

IZZIV: Medregijsko sodelovanje

Vzpostavitev medregijskega sodelovanja pri varovanju zavarovanih območij je ključnega pomena, saj Triglavski narodni park leži na območju dveh regij. Za učinkovito upravljanje in ohranjanje je potrebno uskladiti razvojne smernice, da se zagotovi enoten in trajnostno naravn pristop pri upravljanju celotnega območja parka. Prav tako je potrebno predvideti in zagotoviti ekološke koridorje.

Pomembno je zagotoviti povezano (znotraj regije in navzven) gospodarsko javno infrastrukturo, kot je oskrba s plinom, vodo, električno energijo in prometnimi povezavami.

6. Ključne razvojne prioritete regije

Ključne razvojne prioritete regije:

1. Omrežje naselij in njihova funkcija v regiji

Poudarjena je potreba po krepitvi lokalnih/občinskih središč in njihove povezanosti z večjimi središči, zlasti glede oskrbe z javnimi storitvami in dostopa do delovnih mest. Ob tem se izraža pomankanje ustreznih in dostopnih stanovanj, še posebej za mlade družine in starejše prebivalce. Prioriteta je povečanje stanovanjskih zmogljivosti v regijskem in subregijskih središčih, obenem pa je pomembno razvijati nova zazidljiva območja in prenavljati degradirana stanovanjska območja, da se prepreči izseljevanje in spodbudi stabilizacija prebivalstva v celotni regiji.

Pomembno vlogo pri razvoju regije ima ŠMO z regijskim središčem Novo Gorico z navezavo na čezmejni ŠMO, ker prinaša primerjalno prednost regiji.

Za skladen regionalni razvoj je ključnega pomena, da se krepí opremljenost z družbeno infrastrukturo v vseh delih regije, predvsem v subregijskih središčih ter v drugih urbanih naseljih.

2. Prometna infrastruktura

Krepitev razvojno prometne osi Ljubljana – Nova Gorica/Gorica – Benetke z vlogo Nove Gorice oziroma čezmejnega ŠMO kot pomembnega regionalnega prometnega vozlišča ter pomembne točke vpenjanje prometnega sistema Slovenije v evropske prometne tokove.

Nujna je nadgradnja regijskega cestnega vozlišča v območju urbane aglomeracije ter vzpostavitev železniškega koridorja med Novo Gorico in Ljubljano po Vipavski dolini z določitvijo vloge postaje v Volčji Dragi.

Enako pomembno je izboljšati povezljivost regije z vzpostavitvijo in modernizacijo četrte razvojne osi in vseh navezav na 4 ROS.

Prav tako pomembno je nadaljevati z nadgradnjo železniške proge Jesenice – Sežana (Bohinjska proga). Poleg tega je potrebno krepiti tudi drugo državno cestno infrastrukturo.

Izboljšati je potrebno cestno in kolesarsko infrastrukturo ter vzpostaviti trajnostne rešitve v mobilnosti, kar bi izboljšalo povezljivost znotraj regije in s sosednjimi območji.

Prav tako je ključno povečanje obsega in posodobitev javnega potniškega prometa, vključno z železnico z namenom izboljšanja prometne dostopnosti celotnega omrežja naselij.

3. Čezmejno sodelovanje/povezovanje območij

Plod dosedanjega čezmejnega sodelovanja je bila vzpostavitev EZTS GO, ki ima pomembno vlogo pri gospodarskem, kulturnem in socialnem ter posledično pri prostorskem razvoju in načrtovanju samega čezmejnega prostora ter predstavlja priložnost za vzpostavitev čezmejnega inovacijskega povezovanja.

Pomembno težo ima čezmejno sodelovanje ostalih območij v regiji kot so: pobude za EZTS²³, sodelovanje v UNESCO MAB med TNP in Julijskim predgorjem, pobratenja in sodelovanje občin tako z občinami v Italijo, Avstriji in tudi širše.

4. Gospodarska infrastruktura in trajnostni turizem

Izpostavljena je potreba po učinkovitih orodjih države za prestrukturiranje obstoječih, slabo programsko in fizično izkoriščenih proizvodnih območji ter zagotavljanju prostora za razvoj novih in širitvi obstoječih gospodarskih con kar bo omogočilo povečanje konkurenčnosti regije ter podprlo podjetništvo, industrijske dejavnosti in ustvarjanje delovnih mest ter ohranjanje števila prebivalstva v regiji. Izpostavljena je tudi potreba po vzpostavitvi gospodarske cone nacionalnega pomena v regiji oz. gospodarskega središča regije z mednarodnim povezovanjem.

Potrebna je krepitev razvoja trajnostnega turizma kot gospodarske panoge, ki se opira na izjemne naravne prvine regije in njeno bogato kulturno dediščino ter je obenem njihov vir ohranjanja in valorizacije. Nujna je specializacija in uravnoteženje smeri turističnega razvoja z razvojem novih produktov in storitev, ki bo lokalnemu prebivalstvu pomenila nadgradnjo in ne poslabšanje pogojev bivanja ter obenem ščitila naravne vire.

²³ Pomembno je tudi čezmejno sodelovanje na severnem delu obmejnega pasu videmske pokrajine in občin Zgornjega Posočja, kjer se vse bolj intenzivno zavzemajo za čezmejno sodelovanje in skupno načrtovanje razvoja tega čezmejnega območja.

5. Zelena infrastruktura in prilagajanje podnebnim spremembam

Ohranjanje naravnega okolja in zagotavljanje ekološke povezljivosti zeleno-modre infrastrukture naravnega okolja, kulturne krajine ter urbanih območij. Zagotavljanje povezanosti zelene infrastrukture regije z zeleno infrastrukturo urbanih naselij, kjer se poleg okoljske funkcije krepi tudi njena zdravstveno (higienska), družbeno in rekreacijska funkcija.

Ta ukrep je eden od horizontalnih ukrepov za namene prilagajanja podnebnim spremembam, kot neločljivega dela razvojnih izzivov regije na vseh področjih.

7. Nacionalna izhodišča

Skladno z določbami 7. člena ZSSRR-2 in z 9. členom Uredbe o regionalnih razvojnih programih (Uradni list RS, št. 69/12 in 78/15) morajo biti regionalni razvojni programi usklajeni tudi z razvojnimi politikami in cilji ministrstev. RRP mora biti izdelan na podlagi RPP, RPP pa mora upoštevati usmeritve [Resolucije o Strategiji prostorskega razvoja Slovenije 2050](#). ReSPR50 je strateški nacionalni dokument, ki je za desetletja opredelil kakovosten prostorski razvoj naše države. Z njim opredeljujemo dolgoročne strateške cilje države in usmeritve razvoja dejavnosti v prostoru, ki bodo podlaga za usklajeno delovanje vseh deležnikov, ki sooblikujemo prostor in tako neposredno vplivamo na raven kakovosti življenja v državi. [Usmeritve ReSPR50 za regionalne prostorske plane](#) so izhodišče za pripravo razvojnih dokumentov na regionalni ravni, tj. za RPP na področju prostorskega načrtovanja in za RRP na področju razvojnega načrtovanja.

ReSPR50 določa, da se v regionalnih prostorskih planih podajo natančnejše usmeritve za:

- druga naselja, pomembna za razvoj regije, ob upoštevanju meril iz strategije;
- območja za dolgoročni razvoj – določijo se središčem policentričnega urbanega sistema (ali drugim naseljem, pomembnim za razvoj regije) v RPP za izvajanje njihove razvojne vloge in vloge skladnega regionalnega razvoja;
- prednostna območja za stanovanjsko oskrbo na območjih z najboljšo dostopnostjo do sistema javnega potniškega prometa, v bližini prometnih vozlišč in prestopnih točk javnega potniškega prometa ter, predvsem železnice usklajeno s celostno prometno strategijo ob upoštevanju regionalnih demografskih projekcij;
- pomembnejšo družbeno infrastrukturo glede na zahtevano raven opremljenosti središč policentričnega urbanega sistema;
- prednostna območja za gospodarski razvoj;
- nakupovalna središča s površino več kot 5.000 m² in prestrukturiranje obstoječih nakupovalnih območij;
- razvoj podeželja;
- trajnostno rabo mineralnih surovin;

- načrtovanje zelene infrastrukture in zeleni sistem regije;
- turistične možnosti rek in jezer z omejitvami;
- prestrukturiranje degradiranih območij;
- raba obnovljivih virov energij;
- območja vetrnih elektrarn.

8. Priprava RPP

8.1. Ključni izzivi

Kljub sorazmerno usklajeni rabi prostora se regija sooča z izzivi, ki zahtevajo premišljeno načrtovanje in sodelovanje na različnih področjih. Ključni izzivi vključujejo krepitev omrežja naselij ter izboljšanje povezav med lokalnimi središči in večjimi urbanimi območji, z osredotočenostjo na zagotavljanje javnih storitev in stanovanjskih kapacitet. Poseben izziv predstavlja tudi krepitev vloge ŠMO z regijskim središčem Nova Gorica, ki s povezovanjem z Gorico v Italiji poudarja pomen čezmejnega sodelovanja na področju gospodarskega, kulturnega in socialnega razvoja obmejnega prostora.

Ključni izzivi na področju prometne infrastrukture so nadgradnja cestne infrastrukture, dograditev in modernizacija železniškega omrežja in krepitev javnega potniškega prometa.

Na področju gospodarstva in turizma je poudarek na prestrukturiranju, posebej na degradiranih območjih in obstoječih industrijskih območjih ter razvoju trajnostnega turizma, ki ohranja naravne vire in kulturno dediščino. Prav tako je ključno povezovanje zelene infrastrukture, ob tem pa tudi prilagajanje podnebnim spremembam kot neločljiv del regionalnega razvoja.

RPP bo naslovil nekatere ključne izzive prostorskega razvoja na regionalni ravni:

1. Uskladiti državne in občinske potrebe po prostoru v regiji;
2. Določitev območij za katera se izdelata podrobnejša krajinska zasnova;
3. Definiranje ŠMO in določitev njegovih funkcij;
4. Opredelitev možnosti razvoja gospodarskih dejavnosti ob glavnih prometnicah (omejitve, širitev, posodobitev, režimi, itd.);
5. Opredelitev območij za dejavnosti, ki so pomembne za regijo (npr. kmetijstvo, turizem, površine za gospodarski razvoj, energetska infrastruktura);
6. Opredelitev prioritete pri usklajevanju razvojnih dejavnosti z varstvenimi pogoji kulturne in naravne dediščine.

8.2. Razvojni cilji regije

Regionalni cilji regije so povzeti po Regionalnem razvojnem programu:

Regija za ljudi:

- Kakovosten družbeni razvoj z razvojem in nadgradnjo storitev družbenih dejavnosti ter zagotavljanjem enake dostopnosti za vse prebivalce, tudi na oddaljenih območjih.
- Zagotavljanje ustreznih stanovanjskih pogojev za privabljanje mladih.
- Zmanjšanje neenakosti, povečanje socialne vključenosti ter medgeneracijsko sodelovanje.
- Prilagoditev izobraževalnih programov potrebam gospodarstva.
- Krepitev zdravja med vsemi generacijami ter ohranjanje visoke stopnje varnosti prebivalcev in obiskovalcev.

Bolj pametna regija:

- Spodbujanje gospodarske rasti in višje dodane vrednosti s preходом v nizkoogljično krožno gospodarstvo.
- Krepitev podjetniško-inovacijskega ekosistema, razvoj visokotehnoloških podjetij in izboljšanje konkurenčnosti poslovnega okolja.
- Digitalna preobrazba z uvajanjem novih poslovnih modelov.

Bolj zelena regija:

- Spodbujanje trajnostnega upravljanja naravnih virov in prilagajanje podnebnim spremembam.
- Ohranjanje biotske raznovrstnosti in krepitev samooskrbe.
- Spodbujanje uporabe sodobnih tehnoloških rešitev za prilagajanje podnebnim spremembam.

Bolj povezana regija:

- Izboljšanje digitalne tehnologije in komunikacijske infrastrukture.
- Razvoj trajnostnega, varnega in intermodalnega prometnega omrežja.
- Spodbujanje trajnostne mobilnosti znotraj regije in povezanost z mednarodnim prostorom.

Učinkovito upravljanje razvoja regije:

- Izvajanje teritorialnih pristopov.
- Priprava regionalnega prostorskega plana.

8.3. Vsebina in oblika RPP

Pri pripravi RPP se upoštevajo:

1. Pravna, metodološka in teritorialna izhodišča.
2. Vsebinska izhodišča iz hierarhično nadrejenih dokumentov.
3. Analiza stanja in razvojnih potreb regije.
4. Obstoječi in realno pričakovani konflikti rabe prostora.

V vsebini RPP se določi in podrobneje opiše:

1. Analizo stanja s predstavitvijo glavnih razvojnih in varstvenih teženj.
2. Ukrepe za izvajanje RPP.
3. Sistem spremljanja stanja in vrednotenja prostorskega razvoja regije.

RPP vsebuje grafični in tekstualni del. **Grafični del RPP** vsebuje: vključuje prikaze na kartah v merilu 1:250.000 in prikaze v merilu 1:50.000.

Na strateški ravni se na kartah v merilu 1:250.000 prikaže:

1. Območje razvojne regije v nacionalnem kontekstu in v čezmejnem kontekstu
2. Vizijo prostorskega razvoja na območju razvojne regije
3. Središča v policentričnem sistemu

Grafični del RPP vključuje tudi podrobnejše prikaze v merilu 1:50.000 kot prostorsko sintezo, ki združuje vse ključne razvojne elemente, organizacijo dejavnosti in rab v prostoru ter nabor ukrepov za izvajanje RPP. Podrobnejši prikazi obstoječih in pričakovanih dejavnosti in rab na območju razvojne regije se skladno s 75. členom ZUreP-3 lahko izdelajo ločeno za:

- mesta, druga urbana naselja in morebitna druga naselja, ki so pomembna za razvoj regije ter se jim določijo njihova vloga in okvirna območja za njihov dolgoročni razvoj;
- širša mestna območja;
- zasnovano omrežje družbene infrastrukture;
- zasnovano omrežje gospodarske javne infrastrukture;
- zasnovano stanovanjskih območij;
- prednostna območja za razvoj posameznih dejavnosti, pomembnih za regijo;
- zasnovano zelenega sistema regije;
- povezave s sosednjimi območji.

8.4. Postopek priprave RPP

Priprava in sprejetje RPP je določena v 78. členu ZUreP-3. Priprava bo potekala predvidoma v štirih fazah:

1. Priprava strokovnih podlag – 31.3.2024

- Izdelava obveznih strokovnih podlag za pripravo RPP: analiza stanja v prostoru, analiza razvojnih potencialov in pomanjkljivosti regij, usmeritve za regije.
- Pridobitev podatkov in že izdelanih strokovnih gradiv občin in ministrstev (veljavni prostorski akti, področne strategije, že izdelane strokovne podlage, podatki o prostorskih aktih in strokovnih podlaga v pripravi idr.).

- Izdelava urbanistične in krajinske zasnove kot obvezne strokovne podlage - predvidoma do konca 2025.

2. Izdelava Izhodišč za pripravo RPP – do 31.12.2024

Formalno se začne priprava RPP z izhodišči, kjer se država in vse občine v Severno Primorski (Goriški) razvojni regiji po posvetovanju z javnostjo dogovorijo o okvirni vsebini RPP, postopku priprave, načinu sodelovanja z udeleženci pri urejanju prostora ter sosednjimi regijami. Izhodišča za RPP se objavijo v prostorskem informacijskem sistemu po potrditvi na Razvojnem svetu Severno primorske (Goriške razvojne) regije in Svetu Severno Primorske (Goriške razvojne) regije.

3. Izdelava osnutka RPP – do 31.12.2025

- Osnutek RPP pripravi izdelovalec RPP izbran z javnim naročilom. Osnutek RPP se pripravi na podlagi strokovnih podlag, ki jih zagotovijo tudi nosilci urejanja prostora za svoje področje pristojnosti. Osnutek RPP se objavi v prostorskem informacijskem sistemu, po potrditvi na Razvojnem svetu regije in Svetu regije.
- Sočasno z izdelavo RPP poteka tudi izdelava Okoljskega poročila. Usklajen osnutek okoljskega poročila se posreduje ministrstvu, pristojnemu za celovito presojo vplivov na okolje.

4. Izdelava RPP – do 31.12.2026

- Javna razgrnitev RPP poteka v prostorskem informacijskem sistemu in na krajevno običajen način v posameznih občinah za najmanj 60 dni.
- Na podlagi pridobljenih predlogov in pripomb javnosti ter mnenj nosilcev urejanja prostora se pripravi predlog RPP.
- Regionalni prostorski plan sprejme razvojni svet regije po potrditvi vlade in sveta regije.
- RPP se po sprejetju javno objavi v prostorskem informacijskem sistemu predvidoma do 15.3.2027.

8.5. Proces sodelovanja

Pri pripravi RPP bodo sodelovali vsi relevantni udeleženci pri urejanju prostora na nacionalni in lokalni ravni. Pri pripravi RPP se želi uvesti participativni pristop, saj je

zaželena aktivnejša vloga resorjev (ministrstva in državne javne službe) in drugih deležnikov, ki naj proaktivno sodelujejo v postopku priprave in soustvarjajo razvojne zgodbe.

Skladno z ZUreP-3 bodo v postopku priprave RPP sodelovali naslednji udeleženci pri urejanju prostora (v nadaljevanju udeleženci), vsak v okviru svojih pristojnosti:

- pripravljavec RPP,
- izdelovalec RPP,
- občine v posamezni razvojni regiji,
- resorji, ministrstva in državne javne službe,
- lokalne gospodarske javne službe,
- predstavniki ključnih gospodarskih subjektov na območju razvojne regije,
- predstavniki nevladnih organizacij (kot predstavniki javnosti),
- organi odločanja v razvojni regiji: Svet regije in Razvojni svet regije,
- Ministrstvo naravne vire in prostor, Direktorat za prostor in graditev,
- Komisija vlade za prostorski razvoj in Prostorski svet,
- Vlada Republike Slovenije.

8.6. Vključevanje udeležencev pri urejanju prostora

Pri pripravi RPP se bo stremelo k perceptivnem pristopu, ki zagotavlja enakovredno sodelovanje vseh relevantnih akterjev in vključevanje različnih interesov in potreb skupnosti.

Izvedli se bodo sestanki, posvetovanja, razprave ter delavnice. Predvideni dogodki in aktivnosti pri pripravi RPP omogočajo odprte razprave, soočanje nasprotujočih se interesov in upoštevanje vsebinskih izhodišč. Stremi se k vsebinsko usklajenemu dokumentu, ki ga bodo sprejeli vsi relevantni udeleženci v prostoru.

Resorji sodelujejo pri pripravi RPP tako, da:

- zagotovijo ustrezne strokovne podlage za vsebine v RPP iz njihove pristojnosti,
- sodelujejo pri izdelavi Izhodišč za RPP,
- sodelujejo s pripravljavcem in izdelovalcem RPP pri usklajevanju posameznih vsebin RPP,
- v času javne razprave o osnutku RPP izdajo mnenja o osnutku.

Svet regije in Razvojni svet regije po potrebi obravnavata in potrjujeta gradiva v posameznih fazah priprave RPP, obvezno pa sta vključena v naslednje faze postopka priprave RPP:

- obravnava in potrditev izbora pripravljavca RPP;
- obravnava in potrditev Izhodišč za pripravo RPP;
- obravnava in potrditev osnutka RPP in odločitev o izvedbi javne razprave;
- obravnava in potrditev predloga RPP za obravnavo na Vladi RS.

Ministrstvo v postopkih priprave RPP aktivno sodeluje z izvajanjem naslednjih nalog:

- s koordinacijo in usklajevanjem resorjev na državni ravni,
- na predlog pripravljavca RPP skliče skupne usklajevalne sestanke več nosilcev urejanja prostora, nosilci urejanja prostora pa morajo z ministrstvom sodelovati,
- sodeluje pri vsebinski pripravi državnih izhodišč za pripravo RPP,
- na predlog pripravljavca RPP sodeluje pri pripravi gradiv za obravnavo na Komisiji vlade za prostorski razvoj v vseh fazah priprave RPP,
- izvaja vse potrebno v zvezi s sofinanciranjem priprave RPP.

8.7. Zagotovitev strokovnih podlag

Za pridobitev primerljivih RPP je Ministrstvo za naravne vire in prostor zagotovilo obvezne strokovne podlage za vse regije. Obvezne strokovne podlage po ZUreP-3 so:

- Analize stanja v prostoru in razvojnih potreb;
- Usmeritve za razvoj poselitve, razvoja v krajini in gospodarske javne infrastrukture temelječe na analizi stanja v prostoru in razvojnih potreb;
- Urbanistična zasnova;
- Krajinska zasnova.

Pri pripravi RPP se bodo za posamezna vsebinska področja upoštevale strokovne podlage, gradiva in študije, s katerimi pripravljavec ali udeleženci že razpolaga ali jih bo izdelal skladno z ZUreP-3.

V skladu z določili ZUreP-3 tudi nosilci urejanja prostora predložijo svoje razvojne in varstvene potrebe, ki se nanašajo na prostor in že izdelane strokovne podlage. Na prošnjo pripravljavca predložijo podrobnejše usmeritve, strokovne podlage in podatke, potrebne za pripravo RPP in načrtovanje konkretnih prostorskih ureditev.

8.9. Zagotavljanje in uporaba ažurnih podatkov

V okviru obveznih Strokovnih podlag za RPP je bila pripravljena baza podatkov. Le-ta bo nadgrajena z bazo podrobnejših podatkov za posamezna območja regije, za katera se bosta izdelovali Urbanistična zasnova in Krajinska zasnova.